

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

- Klíma, B., Kukla, J., Ložek, V., de Vries, H. 1961: Stratigraphie des Pleistozäns und Alter des paläolithischen Rastplatzes in der Ziegelai von Dolní Věstonice (Unter-Wisternitz). *Anthropozoikum* 11, 93–145.
- Kostrhun, P., Neruda, P. 2002: Černotín (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 43, 125–130. Brno.
- Nerudová, Z. 2004: K výskytu artefaktů z hrubých surovin v mladopaleolitických industriích. *Acta Mus. Moraviae, Sci. soc.* 89, 83–89.
- Nerudová, Z., Homolka, J. 2004: Pavlovice u Přerova (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 45, 109–111. Brno.
- Pavelčík, J. 1963: Výšinné sídliště ve Hlinsku u Lipníku. *Přehled výzkumů* 1962, 25–27.
- Pavelčík, J. 1986: Hrubotvará kamenná industrie z výšinné osady lidu s kanclovanou keramikou v Hlinsku u Lipníku nad Bečvou. *Památky archeologické* 77, 197–225.
- Svoboda, J. 1997: Lithic industries of the 1957 area. In: J. Svoboda, ed., *Pavlov I – Northwest*. Dolnověstonické studie 4, 179–209. Brno.
- Svoboda, J., Přichystal, A. 2005: Nonflint and heavy-duty industries. In: J. Svoboda, ed., *Pavlov I Southeast. A window into the Gravettian lifestyles*. Dolnověstonické studie 14, 148–166. Brno.
- Škrdla, P. 1997: The Pavlovian lithic technologies. In: J. Svoboda, ed., *Pavlov I – Northwest*. Dolnověstonické studie 4, 313–372. Brno.
- Škrdla, P. 2005: *The Upper Paleolithic on the middle course of the Morava River*. Dolnověstonické studie 13. Brno.
- Vencl, S. 1976: Příspěvek k poznání holocenní valounové industrie. *Archeologické rozhledy* 28, 66–82, 116–120.

Resumé

As part of the analysis of lithic material from the Aeneolithic hillfort Hradištko near Lipník nad Bečvou, the white patinated artifacts were analysed separately. Although the collection of Paleolithic artifacts consists of only 28 items, it includes culturally unambiguous tool types. On this basis, the artifacts can be classified as Aurignacian. The geomorphological position of the site (hilltop above a river valley) is also typically Aurignacian. Some of the specimens from the so-called heavy duty industry knapped from Drahany quartzite, similar artifacts knapped from rock crystal, and the non-patinated radiolarite artifacts, may also be of Paleolithic origin.

HRANICE (okr. Přerov)

„Skalka“. Mladý paleolit. Jeskyně. Revize materiálu.

Při studiu paleontologického materiálu v depozitáři Vlastivědného muzea v Olomouci byla autorkou náhodně objevena drobná kolekce kamenných artefaktů a osteologického materiálu, která podle popisů pochází z dnes již neexistující Hlavicovy jeskyně. Tato kolekce byla uložena mezi paleontologickým materiálem, a proto ji dříve nebylo možné dohledat (cf. Valoch – Svoboda – Balák 2002).

V následující části se s využitím dostupných údajů a starých map pokusíme o bližší lokalizaci Skalky a Hlavicovy jeskyně. Z kusých údajů je zřejmé, že jeskyně byla objevena v souvislosti s těžbou v lomu někdy v rozmezí let

Obr. 11. Hranice-Skalka, původní situace lokality na mapě 3. vojenského mapování.

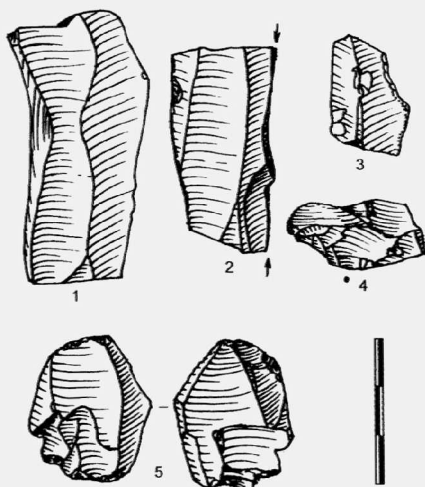
Hranice-Skalka, the original terrain morphology at the site, from military map series No. 3.

1925–1927 (Skutil 1954). Remeš (1929) uvádí, že vchod byl 25 m nad úpatím lomu a 12 m pod vrcholem skály (otázkou je, zdali tento vrchol je identický s vrcholovou kótou – viz diskuse dále).

Návří Skalka s vrcholovou kótou 322 m je zachyceno na mapě 3. vojenského mapování (před rokem 1878; obr. 11). Jde o výrazné vápencové skalisko, které stálo izolovaně, přibližně 400 m severně od původního vrcholu Hranického kopce (375,2 m, dnes již odtěžen). Na mapách z období 30.–40. let 20. století je vyznačen lom při jihozápadním okraji Skalky a vrcholová kóta již není uváděna (pravděpodobně byla už v té době odtěžena). Na současné ZM ČR 1:10 000 uváděná kóta Skalka (352 m) není s původní hranicí Skalkou totožná.

Návří Skalka mělo zřejmě velmi obdobný charakter jako předmostecká bradla (Skalka a Hradisko) a stihl ji i stejný osud – byla odtěžena na vápno. Na jejím místě stojí dnes budovy hranické cementárny. Na základě starých map je ale možno rekonstruovat původní umístění lokality. Rekonstruovaná poloha odtěženého vrcholu Skalky (tj. kóty 322 m) je přibližně 49°33'15"N a 17°45'46" E (WGS-84). Hlavicova jeskyně byla pravděpodobně situována na jiho-východním okraji Skalky (z Remešova článku vyplývá, že jeskyně měla být orientována na sever, ale není zřejmé, zdali myslel orientaci k vlastní Skalce nebo k Hranickému kopci, který zmiňuje), snad oněch 12 m pod vrcholem (Remeš 1929). Budovy cementárny dnes stojí v nadmořské výšce 270–280 m, což poměrně dobře koresponduje s Remešovým údajem o poloze jeskyně 25 m nad úpatím lomu, které by v roce 1927 mělo být přibližně v nadmořské výšce 285 m (322 – 12 – 25 = 285). Nadmořská výška jeskyně byla v rozmezí 310 m (pokud Remeš myslel vrcholovou kótou) až 295 m (minimální možná hodnota s ohledem na současnou úroveň terénu).

Nyní k popisu vlastních nálezů. Dohledat se podařilo celkem 5 kusů štípané kamenné industrie, které zmiňuje a popisuje Skutil (1954): „Původní Hlavicou označený materiál hranické jeskyňky se omezuje na 3 úštěpy, větší přeraženou čepel, boční rydlo na přeražené čepeli.“ Na dvou větších artefaktech je dodnes patrný tuší provedený popis Hranice-Skalka.

Obr. 12. Hranice-Skalka, Hlavicova jeskyně. Kamenná industrie.

Hranice-Skalka, Hlavica's cave. Stone industry.

Popis nálezů (obr. 12)

- 1 – distální část čepele, silicit z glacienních sedimentů, bíle patinováno, stopy okrověhnědého sedimentu na povrchu (má charakter spráše a reaguje s HCl);
- 2 – vícenásobné rydlo na středovém zlomku čepele s místní retuší, silicit z glacienních sedimentů, bíle patinováno, stopy okrověhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl);
- 3 – středový zlomek čepele s recentně vzniklou retuší, silicit z glacienních sedimentů, mírně patinováno, stopy okrověhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl), stopa rzi na povrchu;
- 4 – úštěp, silicit z glacienních sedimentů, nepatinováno, stopy okrověhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl);
- 5 – odštěpovač, rohovec připomínající typ Troubky/Zdislavice, mírně patinováno, stopy okrově až šedavěhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl), na více místech stopy rzi.

Z osteologického materiálu byla identifikována pouze čelní kost fosilního jelena (*Cervus cf. elaphus*) a dva zřejmě holocenní lidské obratle. Jeden obratel, který zmiňuje již Remeš (1929), je hrudní (*vertebra thoracica*), jsou na něm patrné stopy opálení a celkově vypadá starší. Druhý obratel je bederní (*vertebra lumbalis*) a vypadá recentněji (tento druhý obratel zmiňuje pouze Skutil, 1954). Na čelní kosti jelena jsou patrné zbytky sedimentu (reagují s HCl) s drobnými uhlíky po spáleném dřevu a vysrážený uhličitán vápenatý (ve formě vyplněných dutin po kořincích). Naproti tomu na bederním lidském obratli jsou dochovány stopy hnědočerné hlíny, což je v souladu s tvrzením Skutila (1954) o holocenním stáří.

Na základě popisu se domníváme, že kolekce nepůsobí příliš homogenním dojmem. Surovinou kamenných artefaktů je ve 4 případech silicit z glacienních sedimentů, pouze jedním kusem je přítomen lokální rohovec připomínající typ Troubky/Zdislavice. Dva artefakty jsou intenzivně bíle patinovány, u dvou je přítomna nevýrazná patinace, jeden úštěp

není patinován vůbec. Na všech artefaktech jsou patrné stopy sedimentu – ve 4 případech je to okrově hnědý sediment, v jednom případě šedavě hnědý sediment. Dva artefakty vykazují stopy rzi na povrchu, což lze v jednom případě (jedna hrana) vysvětlit kontaktem se železným nástrojem (ať již při nálezů nebo během uložení), ale v případě odštěpovače mnohonásobné stopy (na 4 místech) zpochybňují jeho původ z intaktních jeskynních sedimentů. Zde je třeba vzít v úvahu skutečnost, že s výjimkou jednoho kusu (je to čepele, na níž se dochovaly stopy vápnitého sedimentu?) všechny ostatní artefakty byly nasbírány po odstřelu mezi kousky vápence, a mohou proto pocházet nejenom z jeskyně, ale i z povrchu.

Pro lokalizaci Skalky byly využity následující mapy:

Mapa 3. vojenského mapování, sekce č. 4159_4, 1:25 000, uložena v Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv, Wien a do digitální verze převedená Laboratoří geoinformatiky Univerzity J.E. Purkyně;

Deutsche Heereskarte, sekce 4159/Ost., 1:50 000, z r. 1945, uložena v Archivu ARÚ AV ČR v Brně;

Mährisch – Weiskirchen (Hranice), sekce 4159, 1:75 000, 32. vydání (bez udání roku vydání, pravděpodobně ale těsně před 2. světovou válkou nebo na jejím začátku), uložena v Archivu AU AV ČR v Brně.

Petr Škrdla, Míriam Nýřlová Fišáková

Literatura

- Remeš, M. 1929: Jeskyně v devonském vápenci Hranického kopce. *Časopis vlastivědného spolku Musejního v Olomouci* 41–42, 101–104.
- Skutil, J. 1954: Příspěvek k poznání paleolitika Moravské brány. *Anthropozoikum* 4, 447–468.
- Valoch, K., Svoboda, J., Balák, I. 2002: Katalog moravských jeskyní s paleolitickými nálezy. In: J. Svoboda, ed., *Prehistorické jeskyně*. Dolnověstonické studie 7, 25–52. Brno: ARÚ AV ČR.

Resumé

A small collection of five chipped stone artifacts supplemented by osteological material was rediscovered in the Vlastivědné muzeum in Olomouc Palaeontological depository. Based on a detailed analysis of the individual specimens, this collection is probably not homogeneous.

In addition, the original position of the site was reconstructed – 49°33'15"N and 17°45'46" E (WGS-84 map datum) using the old maps.

MÍŠKOVICE (okr. Kroměříž)

„Kozelce, Kozlátka“. Aurignacien, pozdní paleolit (?). Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita, která je předmětem tohoto příspěvku, je situována na výrazném návrší s vrcholovou kótou Na skále (284,9 m), přes které prochází rozhraní katastrů obcí Míškovice a Ludslavice. Nálezy byly získány z nevelkého pole v prostoru vrcholové plošiny. Zmíněné pole je obklopeno lesy a pastvinami (obr. 13). Traťový název je Kozlátka, případně Kozelec (Anonym 1900: 79; Kovář 1914: 44) nebo Kozelce (Skutil 1960; Klíma – Košina 1983). Protože přes toto pole